

niejednokrotnie lukę, uzupełniając wiele pozycji podręcznikowych o łatwy dostęp do zebranych i uporządkowanych oraz wstępnie scharakteryzowanych tekstów źródłowych, będących podstawą pogłębiania wiedzy z zakresu prawa międzynarodowego i stosunków międzypaństwowych. Są one niezwykle cenne zwłaszcza dla studentów kierunków prawnych czy politologicznych oraz wszystkich, które swoim zakresem obejmują naukę tego przedmiotu.

Zbiory dokumentów międzynarodowych: konwencji wielostronnych, jak i umów dwustronnych, znajdują duże wykorzystanie także wśród praktyków, którzy z racji charakteru swojej pracy funkcjonują w ramach współpracy gospodarczej, naukowej, kulturalnej czy też prawnej, z innymi państwami. Zbiór ten, obejmujący bilateralne stosunki Polski z innymi państwami, stanowić może krok ku usprawnieniu działalności wielu organizacji i instytucji państwowych bazujących w swojej działalności, m.in. na dwustronnych umowach politycznych zawieranych przez Polskę.

W obecnie panujących warunkach międzynarodowych, gdy zagrożenie terrorystyczne skłania wiele państw do podejmowania kroków oddzielających je od swoich sąsiadów (np. czasowe zawieszenie funkcjonowania układu z Schengen najpierw przez Francję, potem przez Włochy w celu większej kontroli granicznej po londyńskich atakach z 7 i 21 lipca 2005 r.), publikacja niniejszego zbioru traktatów o przyjaźni i współpracy (oprócz oczywistych – praktycznych zalet i korzyści) skłaniać może również do refleksji nad potrzebą przewycięzania kryzysów na arenie międzynarodowej w imię utrwalania pokoju, solidarności i współpracy usankcjonowanych swego czasu odpowiednimi traktatami. Lektura tych dokumentów prowadzić powinna czytelnika do uświadomienia sobie i przypomnienia celów, jakie przyświecały państwom przyjmującym na siebie zawarte w nich zobowiązania traktatowe oraz do wysnucia wniosków, że nawet tak poważny kryzys bezpieczeństwa powszechnego, z jakim mamy współcześnie do czynienia, może zostać przewycięzony dzięki współpracy i poważnemu podejściu do realizacji zaciągniętych zobowiązań międzynarodowych.

Maria R. Pałubska

Katedra Prawa Międzynarodowego Publicznego WZNPIE KUL

Józef K r u k o w s k i, *Polskie prawo wyznaniowe*, Warszawa: Wydawnictwo LexisNexis 2005, ss. 300.

Nakładem wydawnictwa *LexisNexis* ukazało się drugie wydanie książki *Polskie prawo wyznaniowe*, w której został ukazany aktualny stan regulacji prawnych między państwem a Kościołem katolickim i innymi związkami wyznaniowymi w Polsce po wejściu Polski do Unii Europejskiej.

Autorem książki jest ks. J. Krukowski, profesor zwyczajny nauk prawnych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego i Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie oraz konsultor Papieskiej Rady ds. Wykładni Tekstów Prawnych w Watykanie. W latach 1993-1997 był przedstawicielem Konferencji Episkopatu Polski przy Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego i ekspertem sejmowej Komisji Nadzwyczajnej do rozpatrzenia projektu ustawy o ratyfikacji konkordatu.

Książka ta stanowi podręcznik dla studentów wydziałów prawa. Podręcznik ten został opracowany według standardowych kryteriów dla tego typu publikacji w demokratycznych państwach europejskich o podobnym do Polski systemie relacji między państwem i Kościołem (Włochy, Hiszpania, Niemcy), tj. separacji przyjaznej, zwanej też skoordynowaną.

Treść drugiego wydania *Polskiego prawa wyznaniowego* obejmuje: przedmowę, osiemnaście rozdziałów usystematyzowanych według kryteriów merytorycznych oraz skorowidz rzeczowy. Pierwszych pięć rozdziałów dotyczy zagadnień generalnych. Traktują bowiem kolejno o pojęciu, przedmiocie, systemach relacji między państwem a związkami wyznaniowymi, konstytucyjnych i konkordatowych podstawach wolności religijnej w wymiarze indywidualnym i instytucjonalnym. Następnich dwanaście rozdziałów wyodrębniono według kryterium przedmiotu regulacji prawnych. Omówione w nich zostały normy dotyczące sytuacji prawnej Kościoła katolickiego i innych związków wyznaniowych w takich dziedzinach, jak: osobowość prawna, wolność Kościoła w pełnieniu swojej misji, wolność kultu, autonomia wewnętrzna, szkolnictwo i działalność oświatowa, duszpasterstwo szczególnych grup społecznych, działalność kulturalna, uprawnienie majątkowe instytucji kościelnych, opodatkowanie związków wyznaniowych i osób duchownych, ochrona małżeństwa i rodziny, ochrona karna i cywilna wolności sumienia i religii. W charakterze suplementu został zamieszczony rozdział całkowicie nowy w stosunku do poprzedniego wydania, poświęcony prawu wyznaniowemu w Unii Europejskiej. Na końcu każdego rozdziału zamieszczono wykaz właściwej literatury przedmiotu.

Opracowanie to stanowi należycie uporządkowane kompendium wiedzy opartej na analizie wielu aktów normatywnych, będących integralną częścią systemu prawa III Rzeczypospolitej. Przede wszystkim zawarte w nim wyrażenia oparte są na gruntownej analizie materiałów źródłowych, takich jak: Konstytucja RP z 1997 r., Konkordat między Stolicą Apostolską i Polską z 1993 r., wielostronne umowy międzynarodowe dotyczące ochrony praw człowieka, a w tym wolności sumienia i religii oraz w ustawach określających sytuację prawną Kościoła katolickiego i innych związków wyznaniowych oraz aktów wykonawczych do tych ustaw.

Praca uwzględnia pluralizm wyznaniowy współczesnego społeczeństwa polskiego oraz założenia ekumeniczne. Po omówieniu sytuacji prawnej Kościoła katolickiego zamieszczone są informacje dotyczące sytuacji prawnej innych Kościołów oraz związków niechrześcijańskich z poszanowaniem zasady równouprawnienia i różnic między nimi, wynikających z ich tożsamości kulturowych.

Praca odznacza się precyzją języka i jasnością wykładu, dzięki czemu już uzyskała zainteresowanie ze strony szerszego grona czytelników.

Publikacja ta jest cennym i całościowym ujęciem prawa wyznaniowego po wejściu Polski do Unii Europejskiej. Jest to jednocześnie bardzo klarowny podręcznik

dla studentów wydziałów prawa, prawa kanonicznego, administracji oraz teologii, a w szczególności seminariów duchownych. Może również służyć pomocą dla osób pracujących w administracji kościelnej oraz wszystkich interesujących się aktualnym stanem stosunków między państwem a Kościołem katolickim i innymi związkami wyznaniowymi.

Mirosław Sitarz
Katedra Kościelnego Prawa Publicznego
i Konstytucyjnego WPPKiA KUL

Glosa do wyroku z dnia 13 lutego 2004 r. (IV CK 24/03)¹

Dopuszczenie przez sąd dowodu z urzędu nie może być uznane za działanie naruszające zasady bezstronności sądu i równości stron.

Na wstępie glosy pragnę zaznaczyć, że ustosunkowuję się w niej tylko do samej kwestii prawnej dotyczącej dopuszczenia przez sąd dowodu z urzędu jako działania nie naruszającego zasad bezstronności sądu i równości stron. Nie odnoszę się natomiast do merytorycznej słuszności rozstrzygnięcia zapadłego w przedmiotowej sprawie.

Sąd Najwyższy udzielił pozytywnej odpowiedzi na pytanie, czy kompetencja sądu do dopuszczenia dowodu nie wskazanego przez stronę jest zgodna z zasadami bezstronności sądu i równości stron. Mając na względzie fakt, iż obie te zasady znajdują odzwierciedlenie nie tylko w przepisach kodeksu postępowania cywilnego, ale również w Konstytucji RP, należy stwierdzić, że tym samym Sąd Najwyższy zajął stanowisko w przedmiocie zgodności art. 232 zd. 2 k.p.c. z art. 32 ust. 1 i art. 45 ust. 1 Konstytucji.

Przechodząc do rozważań na temat kompetencji sądu do dopuszczenia z urzędu dowodu nie wskazanego przez stronę, Sąd Najwyższy zwraca uwagę na zmiany dokonane w kodeksie postępowania cywilnego ustawą z dnia 1 marca 1996 r.², które

¹ Wyrok został opublikowany w OSNC 2005, nr 3, poz. 45; glosy do niego napisali: B. W o j c i e c h o w s k i, „Palestra” 2005, nr 3-4, s. 280 n. oraz P. R y l s k i, „Przeгляд Sądowy” 2005, nr 10, s. 135 i n.

² Ustawa z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej – prawo upadłościowe i prawo o postępowaniu układowym, kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 55, poz. 189).